

מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים מרחב אקדמי של מצוינות, מחקר מתקדם והעמקה משפטית

מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים באוניברסיטת תל אביב מהווה מסגרת אקדמית ייחודית ללימודים ולמחקר מתקדם בתחום המשפט. המרכז הוקם במטרה לטפח מצוינות אקדמית, לעודד חשיבה ביקורתית ולהכשיר חוקרות וחוקרים שיתרמו להתפתחותו של השיח המשפטי בישראל ובעולם. פעילות המרכז משלבת בין עומק מחקרי, רוחב אופקים, אחריות ציבורית ופתיחות לשיח בינתחומי, והיא מתקיימת בסביבה אינטלקטואלית תוססת המקדמת למידה, חקירה ויצירה אקדמית ברמה הגבוהה ביותר. המרכז מציע מגוון תוכניות לימוד מתקדמות, ובהן מסלולים לתואר השני עם תזה, לתואר השלישי ולמסלול ישיר לדוקטורט. הלימודים מתקיימים בעברית ובאנגלית וכוללים קורסים, סמינרים וסדנאות בקבוצות קטנות, תוך מתן דגש על יחס אישי, דיון מעמיק וליווי אקדמי צמוד. ההוראה וההנחיה במרכז מתקיימות בידי חוקרות וחוקרים מובילים מאוניברסיטת תל אביב, לצד מרצות ומרצים אורחים מאוניברסיטאות בולטות בעולם, ובכך נחשפים הסטודנטיות והסטודנטים למגוון רחב של גישות מחקריות ולשיח משפטי מן החזית האקדמית הבינלאומית. לצד זאת, מעניק המרכז מלגות קיום, גישה למשאבים אקדמיים מתקדמים, השתתפות בסדנאות כתיבה ויוזמות מחקר משותפות, וכן אפשרות להשתלבות בסמסטר מחקר באוניברסיטאות מובילות בעולם. נדבך מרכזי נוסף בפעילותו הוא קבוצת עמית מיתר – תלמידות ותלמידי מחקר מצטיינים לתואר השני והשלישי, הנהנים מהזדמנויות ייחודיות להשתלב בפרויקטים מחקריים מתקדמים ומהווים חלק פעיל ומשמעותי בקהילה האקדמית של המרכז.

מרכז צבי מיתר פועל לקידום המחקר והידע המשפטי בישראל, תוך שילוב בין מצוינות אקדמית, פתיחות רעיונית ומעורבות חברתית. בוגרות ובוגרי המרכז משתלבים בעמדות מפתח באקדמיה, במערכת המשפט, בשירות הציבורי, במגזר הפרטי ובזירה הבינלאומית, וממשיכים לתרום לעיצובו של השיח המשפטי והציבורי בארץ ובעולם.

פרופ' אריאל פורת נשיא אוניברסיטת תל אביב

מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים השפיע בצורה חסרת תקדים על לימודי התואר השני והשלישי במשפטים, באוניברסיטת תל אביב. בתי ספר למשפטים בעולם מבקשים ללמוד מניסיונו. בעקבות הקמת המרכז, מספר תלמידי התואר השלישי גדל באופן דרמטי, ואיכות עבודות המחקר היוצאות ממנו היא מיוחדת במינה. יוזמה משותפת של מר צבי מיתר ושל פרופ' חנוך דגן, בעידודו של עו"ד מאיר לינון, היא שהניבה את ההצלחה המסחררת הזו. פרופ' רון חריס, הדקאן הקודם של הפקולטה למשפטים, בסיוע נדיב מאד של משפחת מיתר, המשיך בהצלחה רבה בפיתוחו של המרכז ובהבטחת המשכיותו, וכך גם עושה פרופ' ישי בלנק, דקאן הפקולטה למשפטים הנוכחי.

מרכז מיתר מביא מידי שנה פרופסורים אורחים ממיטב בתי הספר למשפטים בעולם. אין זה דבר של מה בכך "לגייס" פרופסורים באיכות כזו מכל קצוות תבל. התועלת הצומחת מכך לתלמידי הפקולטה למשפטים הלומדים אצלם היא עצומה, כמו גם לחברי הסגל של הפקולטה אשר משתפים איתם פעולה בדרכים שונות. אין בליבי ספק שהפקולטה למשפטים המצוינת שלנו היתה פחות טובה, אילו לא היה בה את מרכז צבי מיתר.

מרכז מיתר הוא מודל מוצלח במיוחד לפילנתרופיה. על פי מודל זה, פילנתרופיה היא שותפות בין הנדבן לבין המוסד: שניים שחוברים יחדיו על מנת להשיג מטרה משותפת, כאשר כל אחד מן השותפים תורם את חלקו, וכאשר היחסים ביניהם הינם נמשכים ולא חד פעמיים. אוניברסיטת תל אביב גאה מאד בשיתוף הפעולה ארוך השנים, והמוצלח כל כך, בין משפחת מיתר לבין הפקולטה למשפטים. משפחת מיתר הפכה ברבות השנים לשותפה חשובה של אוניברסיטת תל אביב כולה.

פרופ' ישי בלנק

דקאן הפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן ומנהל מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים

המשך שגשוגו של המרכז תלוי בתמיכתם ובמעורבותם של תורמות, תורמים, ידידות וידידים רבים. התרומות הנדיבות, שעליהן אנו מודים מקרב לב, מאפשרות לנו לספק לתלמידות ולתלמידי המרכז סביבה אקדמית מן המעלה הראשונה, שבזכותה הם יכולות ויכולים להצטיין ולהגיע להישגים אקדמיים מסעירים. בזכות התרומות מוענקות מלגות, מוזמנים מרצים אורחים מרחבי העולם, מתקיימים קורסים ייעודיים וסדנאות מחקר של המרכז, נערכים כנסים בינלאומיים ועוד.

עם החזרה המהוססת לשגרה, הצלחנו לחדש בשנת לימודים זו מסורת חשובה ויקרה ללבנו: כנס הדוקטורנטים והדוקטורנטיות השנתי של מרכז מיתר, שנושאו השנה היה "מקומו של הפרט במשפט". שני דוקטורנטים – לי-אור אביב וגל רוזיליו – יזמו וארגנו כנס מרתק ומרשים שבו הציגו את עבודתם כ-15 דוקטורנטיות ודוקטורנטים צעירים מישראל ומחו"ל, וזכו לפידבק מטובי החוקרות והחוקרים בארץ. גם השנה המשכנו לראות את התוצאה המבורכת של החלטתנו להעלות את גובה המלגה שאותה מקבלים מלגאי/ות המרכז ולהאריך את משכה, וראינו מספר מרשים של תלמידים שמקדישים את כל זמנם למחקר. בתום שנת הלימודים תשפ"ו יוענק תואר דוקטור למספר מרשים של תשעה בוגרי ובוגרות מרכז מיתר. ברכות חמות וכל הכבוד להן!

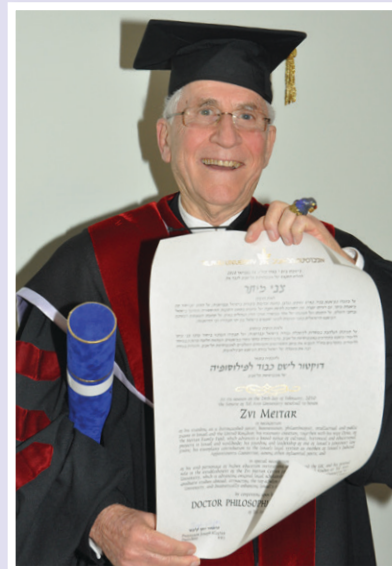
ההישגים הנהדרים של המרכז ותלמידותיו נזקפים, בין השאר, לזכותם של פרופ' רועי קרייטנר, שהחליף השנה את פרופ' יצחק בנבגי' כיו"ר ועדת תלמידי המחקר, ולעבודתם המסורה של חברי הסגל האקדמי והמנהלי בפקולטה, ובמיוחד הצוות המסור והמוכשר של מרכז מיתר – לבנת אשכנזי, אפרת אביאל, ואיילת אבראל. אני מודה לפרופ' בנבגי' על שנים של ניהול מקצועי ומסור. השנה סיימה איילת את תפקידה כרכזת ועדת תלמידי מחקר בהגיעה לגיל פרישה. איילת הייתה רכזת נפלאה והיא תחסר לנו – אני מאחל לה הנאה רבה בטיול הגדול בחו"ל!

בשנת הלימודים הבאה, תשפ"ז, נציין את שנת ה-20 למרכז מיתר. נצל את נקודת הציון המרגשת הזו כדי לחגוג את ההישגים יוצאי הדופן שאליהם הגיעו הבוגרות והבוגרים שלנו, ואת השינוי העמוק שחוללו המרכז ובוגריו בלימודי המשפט המתקדמים בישראל, בחקר המשפט, ובמשפט בארץ ובעולם. אני גאה ונרגש לקחת חלק בעשייה זו אף יותר מתמיד, ומאחל לפקולטה ולמשפחת מיתר עוד שנים רבות של סיפוק והגשמת חזונות.

אני שמח להציג בפניכם את עמיתי מיתר ומקבלי התואר "דוקטור לפילוסופיה" של בוגרי מרכז מיתר ללימודי משפט מתקדמים. כמדי שנה, זהו אחד הטקסים היפים והמרגשים שמתקיימים בפקולטה, והוא מזקק וממחיש את ייעודו של מרכז מיתר: הכשרת חוקרות וחוקרים מעולים העוסקים במחקר משפטי חדשני, רלוונטי ופורץ דרך.

במשך שנים רבות כיהנתי כחבר ועדת תלמידי מחקר וכן כיושב ראש הוועדה. ראיתי את מרכז מיתר נהגה, מוקם, מתעצב ומתפתח והופך להיות לא רק מודל למרכז ללימודי משפט מתקדמים, אלא גם ללימודים מתקדמים בתחומי ידע אחרים. בארבע השנים וחצי האחרונות, כדקאן הפקולטה, אני חש גאווה ושמחה מיוחדים על כך שאני ניצב בראש המרכז. המרכז הפך שם דבר להכשרת חוקרי וחוקרות משפט מצטיינים ומצטיינות, בזירה המקומית והבינלאומית, באקדמיה ומחוצה לה. תודה מיוחדת שמורה מעל הכל לצבי מיתר ז"ל, אשר האמין ברעיון, התגייס להגשמתו, וביחד עם עפרה, דפנה ואביעד ליווה אותנו לאורך כל הדרך. אני אסיר תודה למשפחה שממשיכה להיות מחויבת בצורה יוצאת דופן להצלחתו הנמשכת של המרכז, והיא שותפה מלאה ונלהבת לעשייה במלוא מובן המילה.

מרכז מיתר משמש כחממה לעילית המשפטית של ישראל והוא מהווה מוקד של יצירה מחקרית עשירה של סטודנטים וסטודנטיות. למעלה מארבעים מבוגרי ובוגרות המרכז משמשים כמרצים וכמרצות באוניברסיטאות ובמכללות בארץ ובחו"ל, ואין אוניברסיטה בישראל שבוגריו אינם נמנים על חברי הסגל בה. בשנה הקרובה יתחיל ללמד בפקולטה כמרצה במסלול קביעות בוגר נוסף של מרכז מיתר, ד"ר אלון חספר. אלון סיים את שלושת התארים שלו בפקולטה למשפטים, שניים מהם במרכז מיתר, והוא מומחה למשפט ציבורי ולכלכלה פוליטית. בין הבוגרים והבוגרות שלנו נמנים שופטים ושופטות, בכירים במוסדות המדינה, בארגונים חברתיים, במשרדי עורכי הדין ובעמדות מפתח במשק. תוצרי המחקרים המבוצעים במרכז הניבו ספרים ומאמרים רבים ובכך הם תורמים תרומה חשובה לחברה ולמשק בישראל, וכמובן גם לספרות המשפטית בישראל ובעולם.

ברכת משפחת מיתר

בוגרות ובוגרים יקרים,

ברכות חמות לרגל השלמת לימודיכם בהצלחה. ברוכים הבאות והבאים לנבחרת היוקרתית של בוגרות ובוגרי מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים. השנים הסוערות שחוויתם ועדין חווים, רק מעצימות את גודל ההישג שלכם.

המרכז מהווה מקור גאווה משפחתית ויד זיכרון מכובדת לאבינו, עורך דין צבי מיתר ז"ל, איש משפט שייסד את משרד מיתר, שימש יו"ר לשכת עורכי הדין במחוז ת"א בין השנים 1983-1995 וחבר בוועדה למינוי שופטים באותה תקופה. לפני כ-20 שנה מימש ביחד עם הדיקאן דאז פרופ' חנוך דגן, את חזון הקמתו של המרכז, מתוך ההכרה בחשיבות חינוך הדור הבא של חוקרי המשפט ומתוך הרצון לחזק את מערכת המשפט והחברה הישראלית.

אין גבול להערכתנו את מחויבותם של דיקני הפקולטה לדורותיהם להצלחת המכון ולהשקעה של סגל הפקולטה בתלמידי המרכז. בזכותכם הפך מיתר לדוגמא ומופת לפקולטות למשפטים מובילות בעולם.

תודה גדולה לשותפנו לדרך התומכים במרכז, לדקאני הפקולטה לדורותיהם ובראשם לדקאן הנוכחי פרופ' ישי בלנק, לחברי הוועד המנהל ובמיוחד לעו"ד מאיר לינזן שמלווה את המרכז עוד טרם הקמתו, להנהלה האקדמית, לוועדת תלמידי מחקר, אנשי הסגל וכמובן לצוות המנהלי הנמרץ של המרכז. כולכם מהווים חלק חשוב בהצלחה.

אנחנו מאחלים לכם הצלחה בהמשך דרככם. שאו בגאון את היותכם בוגרי המרכז ויצגו אותו בכבוד בכל מקום אליו תגיעו.

שלכם,

עפרה, דפנה ואביעד מיתר

מסיימי ומסיימות דוקטורט

ד"ר יואב ציוני מס ערך מוסף על מוסדות ללא כוונת רווח

מנחים: פרופ' יורם מרגליות ופרופ' רחל רוסלנה פלטינק

ד"ר יואב ציוני הינו עורך דין, כלכלן (תואר ראשון ושני) ורואה חשבון. הוא בעל משרד עריכת דין עצמאי העוסק בעיקר, בדיני מיסים ועבירות מס והלבנת הון. הוא מייצג באופן תדיר, נישומים ועוסקים מול פקידי השומה, מנהלי מע"מ ומיסוי מקרקעין, וכן מייצג לקוחות באופן שוטף בערעורי מס ובתיקים פליליים. עבודתו משלבת בין היבטים משפטיים, חשבונאיים וכלכליים.

במקביל לסיוע ללקוחותיו במחלוקות מול רשות המיסים, פועל ד"ר ציוני, למניעת עיוותים הקיימים במשטר המס בישראל. לאורך השנים הוא ניהל, מאבקים מול רשות המיסים שהובילו לתקדימים בשורה של סוגיות. ערעורי המס שהגיש בשם לקוחותיו איתגרו את המערכת בשורה של שאלות מקצועיות שנויות במחלוקת (למשל האם הביטקוין הוא נכס או מטבע).

מחקרו של ד"ר ציוני עוסק במס הערך המוסף בהקשר של פעילות מוסדות ללא כוונת רווח (להלן: "מלכ"רים"). ישראל בחרה להטיל מע"מ על מלכ"רים באופן השונה מן האופן שבו היא ממסה עוסקים. המלכ"ר פטור לכאורה ממס, אך למעשה הוא ממוסה, שכן – בניגוד לעוסקים – המלכ"ר אינו זכאי להחזר של מס התשומות שגולגל עליו בעת רכישות מספקים. מנגנון דומה קיים גם במדינות אחרות, אך ישראל ייחודית בכך, כי בנוסף היא משיתה על המלכ"ר מס בשיעור 7.5% על השכר שהוא משלם לעובדיו.

במחקר נבדקו ההצדקות למשטר המס הקיים (משטר הפטור), יתרונותיו וחסרונותיו, והן הושו למשטר שבו המלכ"ר מוגדר כעוסק לצורכי מע"מ. כמו כן המחקר בדק באופן אמפירי (באמצעות מודל שיווי משקל ממוחשב) את השפעותיו הצפויות של שינוי משטר המס על המגזר המלכ"רי ומשקי הבית בישראל.

התוצאות האמפיריות מלמדות כי נטל המס המוטל על המלכ"רים כיום הינו גבוה מזה שהיה מוטל עליהם אילו היו מוגדרים כעוסק. שינויו של משטר המע"מ יביא להפחתת נטל המס על מגזר המלכ"רים בכללותו, דבר שיקטין את הכנסות הממשלה ממיסים. עם זאת, המדינה תוכל להתמודד עם הקטנת ההכנסה ממיסים באמצעות הקטנת התמיכות למלכ"רים. עוד עולה מהתוצאות האמפיריות כי מחירי השירותים שמעניקים המלכ"רים לציבור יעלו בכמחצית משיעור המע"מ שנוקף. אין בתוצאות כדי ללמד על פגיעה נוספת כלשהי במשקי הבית או במשק בכללותו.

ביטול "הפטור" על המלכ"רים וסיווגם כעוסק יקטין את נטל המע"מ על המגזר המלכ"רי בכללותו.

ד"ר אורית לב-שגב שדה המוזיאונים הישראלי והאינטרס הציבורי

מנחים: פרופ' מנחם מאוטנר ופרופ' נטע זיו

מחקרי מנתח, מבעד לפריזמה משפטית המשלבת ארבעה תחומי ידע: היסטוריה, מדיניות ציבורית, רגולציה והסוציולוגיה של התרבות, את האופן בו המדינה מסדירה את שדה התרבות בישראל, באמצעות מקרה בוחן של שדה המוזיאונים. המוסד המוזיאלי עבר לאורך השנים תמורות עומק, ממוסד אליטיסטי, ממשרת התנהגות ומכונן טעם, למרחב דמוקרטי, רב-קולי וסוכן לשינוי חברתי. בישראל זהו התחום התרבותי היחיד שהוסדר בחוק ולו מועצה ציבורית ייעודית.

גישות שונות למדיניות ציבורית של התרבות סייעו בידי לנתח את מדיניות התרבות בישראל, תוך המשגתה על פני תקופות, לפי תפיסת האמת ביחס לאמנות של הפילוסוף אלן באדי, וההצדקות למימון של טל פדר. בפרק העוסק בחוק ורגולציה התמודדתי עם השאלה מדוע, חרף אסדרה מקיפה, מרבית המוזיאונים בישראל פועלים במצב הישרדותי. בנוסף, זיהיתי מודל לא מוכר בדיון הישראלי, לפיו עם ההכרה במוזיאון הופכת הבעלות הקניינית באוספים למוגבלת, והרגולטור והמוזיאון לשותפים.

התאוריה המרכזית במחקרי היא תיאוריית רשתות המדיניות, המניחה כי המדיניות מתעצבת בהתאם לדינמיקת היחסים בין חברי הרשת. בעזרת סט הכלים המוכר במחקר מיפיתי את השדה. אולם, היעדר התייחסות ממוקדת בתחום התרבות ומאפייניו הייחודיים, הוביל אותי להעמיד כלי נורמטיבי חדש, אותו שאבתי מן הסוציולוגיה של התרבות של פייר בורדייה, אשר בחן את עולם האמנות כזירת מאבק על מיקום ומוניטין. על פי מחקרי, שאיפתו של הרגולטור להתקבל לשדה התרבות ולהיתפס כאוחז בהון תרבותי משפיעה, בלי משים, על הדינמיקה בין הצדדים ועל אפקטיביות הרגולציה. כיניתי תופעה זו "אתוס ההתקבלות". זהו שבי רגולטורי לא מכוון, שאינו שלילי במהותו בשל השותפות וההלימה באינטרסים להגנת האוספים. מדובר בפיתוח תיאורטי-נורמטיבי לתיאוריית רשתות המדיניות, השופך אור חדש על אופני עיצובה של המדיניות הציבורית בתרבות, ועל אכיפתה.

ד"ר אורית לב-שגב השלימה את לימודי הדוקטורט כעמיתת מחקר במרכז מיתר ללימודי משפט מתקדמים בפקולטה למשפטים ע"ש בוכמן באוניברסיטת תל-אביב. מכהנת כמנכ"לית המשכן לאמנות עין חרוד, וחברה בוועדה המשפטית הקבועה של מועצת המוזיאונים העולמית (ICOM) ובוועד הפעולה של פורום מוסדות התרבות בישראל. בעבר ניהלה את המרכז הלאומי לעתיקות ישראל של רשות העתיקות, וכיהנה כסמנכ"לית מוזיאון ארצות המקרא ירושלים. לפני כן שימשה בתפקידי ניהול בכירים בשוק ההון והביטוח, והיתה יועצת משפטית בלשכה המשפטית של משרד האוצר. אורית בעלת תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטת תל-אביב ותואר שני במשפטים מהאוניברסיטה העברית, וכן בעלת תואר שני מחקרי בתולדות האמנות עם התמחות בתרבות חזותית, מאוניברסיטת בן גוריון שבנגב. נשואה לרועי ואמא לתמר, אלה ונעמה.

"על משרד החינוך לקום ולעשות מעשה, נגד הזרם, נגד תחליפי התרבות, כנגד האדישות הנבערת לתרבות, וכנגד ההסתפקות בבידורים, מופעים והפקות; כדי שידעו שהארץ עומדת לא על המחשבים לבדם, כי אם על החושבים והמרגישים, והרגישים שהספרות והשירה והאמנות והמוסיקה והתיאטרון או הפילוסופיה אינם תבלין לעיקר, אלא הם עצם התוכן ההכרחי וטעם החיים"

זהר סמילנסקי "כך בגדה ההומניסטיקה במהותה וחדלה מהיות הומניסטיקה" **החינוך במבחן הזמן** (איתן פלדי עורך, 1997).

ד"ר נדב כנען

Evolution of Property Institutions: The Cherokee Case

מנחים: ד"ר דוד שור, פרופ' ג'ולי ריד

נדב כנען הוא בוגר תואר ראשון ושני במשפטים מהאוניברסיטה העברית בירושלים. במהלך לימודי הדוקטורט שהה כחוקר אורח בבתי הספר למשפטים של אוניברסיטאות קולומביה ודיוק, וזכה במלגות מחקר ממרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים ומהמרכז ללימודי ארצות הברית באוניברסיטת תל אביב (בשיתוף תכנית פולברייט). מילא תפקידים שונים במשרד המשפטים, וכיום מכהן כדיין ויו"ר ועדת ערר בבית הדין למענקי סיוע ופיצויים לעסקים.

המחקר עוסק בהתפתחות של מערכות קניין באמצעות בחינת השינויים במערכת הקניין של שבט הצ'רוקי במהלך המאות ה-18 וה-19, בעקבות מפגשו המתמשך עם המדינות והמתיישבים האירו-אמריקאיים והשינויים הפוליטיים, הכלכליים והחברתיים שנלוו לכך. במסגרת זו משולבים היבטים של משפט, היסטוריה ואנתרופולוגיה, תוך ניתוח קטגוריות שונות של משאבים קנייניים: מקרקעין, מיטלטלין, בתים, בעלי חיים, בני אדם וקניין רוחני (ידע), וכן פרקטיקות משפטיות וחברתיות כגון ירושה, חובות, שכירות ויישוב סכסוכים.

מסקנתו המרכזית של המחקר היא כי מושג הקניין עצמו עבר טרנספורמציה: מזיקה הדוקה להחזקה ולשימוש בפועל במשאב, שנשענה במידה רבה על יחסים זמניים וארעיים, אל עבר צורות של בעלות מופשטת, קבועה וממושכת יותר, הנפרדת ואינה תלויה בהחזקה עצמה. תהליך זה קשור גם לתמורות שאירעו באותה עת בתפיסת הזמן, ממושג זמן מבוסס-אירועים לתפיסה ליניארית יותר, שבה הזמן נתפס כגורם נפרד ועצמאי.

בנוסף, המחקר מצביע על שינוי במבנה החברתי של ההחזקה במשאבים: יחידות חברתיות בינוניות בעלות מבנה מטריליניאלי, כגון משקי בית, קלאנים וכפרים, שהחזיקו בשלבים המוקדמים של התקופה ברוב המשאבים הקנייניים בחברה הצ'רוקית, איבדו בהדרגה חלק ניכר מכוחם הקנייני לטובת צורות של בעלות פרטית ולאומית, שהיו מקושרות למבנים פטריליניאליים. המחקר מראה כי השינויים לא התרחשו באופן אחיד או מלא, אלא תוך שילוב בין מוסדות חדשים לבין מסורות וצורות החזקה קודמות.

A stone is a prototypical "thing": we can ask ourselves where it will be tomorrow. Conversely, a kiss is an "event." It makes no sense to ask where the kiss will be tomorrow. The world is made up of networks of kisses, not of stones.

Carlo Rovelli, The Order of Time

ד"ר אילן גרינשטיין לקראת פיתוחם של דיני חוזים לתאגידים

מנחים: פרופ' דניאל פרידמן ופרופ' רועי קרייטנר

דיני החוזים מניחים כי הצדדים לחוזים הם בני-אדם, וכללי החוזים - החלים מכוחם באופן זהה על כל מגוון החוזים, בין אם הצדדים להם הם בני אדם, ובין אם אלו תאגידים - משקפים הנחה זו. זאת, למרות שלתאגידים תפקיד מרכזי בכלכלה המודרנית, וחרף היותם שחקנים חוזיים חוזרים וצרכנים חשובים של דיני החוזים. נוכח התעלמותם של המחוקק, בית-המשפט, ובמידה פחותה של האקדמיה המשפטית, מקיומם של שחקנים אלה בתחום החוזים, מתן מענה לצרכים המיוחדים של תאגידים והתאמתם של דיני החוזים אליהם, הינם מן האתגרים המרכזיים של דיני החוזים המודרניים. החיבור מתמודד בדיוק עם אתגרים אלה ומסקנתו היא כי יש לפתח דין חוזים מובחן שיחול על חוזים בין תאגידים. הטיעון המרכזי של החיבור צועד בשלושה מישורים: מטא-תיאורטי, תיאורטי ודוקטרינרי. במישור המטא-תיאורטי, אני טוען כי מאפייניהם המטאפיזיים של תאגידים משליכים על הבחירה בתשתית התיאורטית המתאימה לחוזים בין גופים אלה: יש להעדיף את התיאוריה הכלכלית על פני תיאוריות של אוטונומיה כתשתית העיונית של חוזים כאמור. במישור התיאורטי, אני מבקש להראות כיצד תיאוריות חוזיות שונות מולידות הנחיות נורמטיביות מובחנות בתחומים נבחרים של דיני החוזים. במישור הדוקטרינרי, אני מדגים כיצד הבחירה בתיאוריה המתאימה לחוזים בין תאגידים מחייבת שינוי בדין החוזים הנוהג בישראל באותם תחומים. לאמור, המסקנה המתבקשת מצירופן של שלושת החטיבות של הטיעון המרכזי המוצג בחיבורי היא כי ככל ששיטת המשפט הישראלית מחויבת לספק לנמעניה דין חוזים המתאים למאפייניהם, נדרש פיתוחו של דין חוזים מובחן לתאגידים.

יועץ משפטי ראשי וסמנכ"ל פיתוח תאגידי באחת החברות המובילות בתחום הבינה המלאכותית לממשלות. בעבר שימש בתפקידי הנהלה בכירים בחברות סייבר וביטחון. לפני שהפך ליועץ משפטי, עבד במשרדי עורכי דין מובילים, בארץ ובארה"ב, בתחום המיזוגים והרכישות, זאת לאחר התמחות אצל כבוד השופט יורם דנציגר בבית המשפט העליון. לפני ההתמחות, ובהיותו סטודנט בפקולטה, שימש כעוזר משפטי של שר המשפטים, פרופ' דניאל פרידמן.

בעל תואר ראשון ושני במשפטים (בהצטיינות) מהפקולטה, ותואר שני נוסף במשפטים מאוניברסיטת הרווארד בארה"ב (כיום מכהן כדירקטור וסגן נשיא של מועדון בוגרי הרווארד בישראל). במהלך הלימודים שימוש כעוזר מחקר והוראה בפקולטה, וחבר מערכת בכתבי העת עיוני משפט ודיני ישראל. זכה במלגות הצטיינות שונות.

בעבודה זו, המעודדת את יצירתו של דין חוזים מובחן התואם את מאפייניהם הייחודיים של נמעניו - תאגידים מסחריים; אני מבקש לקדם את פיתוחם של דיני חוזים... [פלורליסטים שיהיו רגישים לעושר היחסים עליהם הם חלים], ובכך להציע צעד משמעותי נוסף אל עבר העידן הפוסט-מודרני

ד"ר אילן שרקון "העושר התכנוני" - שיקולי צדק חלוקתי במערכת התכנון

מנחה: פרופ' אביחי דורפמן

ד"ר אילן שרקון, עו"ד, שותף מייסד ויו"ר פירמת עורכי הדין שרקון בן עמי אשר ושות' (CBA), אחת מפירמות עורכי הדין המובילות, המדורגת בין 25 הגדולות בישראל בתחומי הנדל"ן, התכנון והבנייה, המשפט המוניציפלי והמסחרי. בעל תואר דוקטור למשפטים מאוניברסיטת תל אביב, תואר שני (LL.M.), בהצטיינות) מאוניברסיטת תל אביב-ברקלי, ותארים ראשונים במשפטים ובמדעי המדינה (בהצטיינות) מאוניברסיטת תל אביב. משמש כבורר וכמגשר, ומכהן כיו"ר משותף של ועדת תשתיות ואנרגיה בלשכת עורכי הדין. מחבר הספרים "דיני זכויות בנייה בישראל", "זכות הקניין למול השיתוף הספציפי" ו"פסלות בורר". מדורג באופן עקבי בין עורכי הדין המובילים בישראל בתחום המקרקעין וההתחדשות העירונית.

המחקר עוסק במקומם של עקרונות הצדק החלוקתי בהליכי התכנון והבנייה בישראל, וממשיג את התכנון כ"משאב ציבורי", בדומה למשאבים ציבוריים אחרים כגון כסף, מקרקעין, משאבים טבעיים ושירותים חברתיים. נוסף על כך, המחקר מטמיע מונח החדש - "העושר התכנוני" (Wealth Planning), המתאר את הערך הכלכלי הנוצר מהחלטות תכנוניות ואת זיקתו לצדק החלוקתי. באמצעות ניתוח פסיקה, ספרות משפטית וסקירת החלטות של מוסדות תכנון, מצביע המחקר על פער עמוק בין ההכרה ההצהרתית בחשיבותם של שיקולי צדק חלוקתי בהליכי תכנון לבין יישומם בפועל.

המחקר מציג טיפולוגיה משולשת של צדק - חברתי, כלכלי ומשפטי תוך ביקורת על התיאוריה הרלוסיאנית וקובע כי בחינת חלוקת משאבים ציבוריים ובכלל זה התכנון צריכה להתבצע בהתאם לעקרונות של צדק חלוקתי אשר הינם חלק מכללי הצדק הכלכלי וקביעת מבחן חדש לצורך ישום חלוקת המשאב הציבורי - "מבחן העולם החדש".

כמו כן המחקר ממפה את השחקנים המרכזיים השונים הפועלים בתכנון המרחבי והאחראים על חלוקת העושר התכנוני תוך התמקדות על תפקידו המשמעותי והחשוב של בית המשפט בהטמעת שיקולים של צדק חלוקתי בתכנון.

תרומתו הנוספת של המחקר היא בטענה כי עקרונות הצדק החלוקתי צריכים להיבחן כבר בשלב המקדמי של הליך התכנון, שלב "קדם החלוקה" (Pre-distribution), ולא בשלב אישור התוכנית, שבו מתבצעת חלוקה מחדש (Redistribution). המחקר מציע מסגרת נורמטיבית קוהרנטית לחלוקה הוגנת של המשאב התכנוני בישראל, באמצעות שורת רפורמות מבניות הכוללות עיגון חקיקתי המחייב שקילות שיקולים חלוקתיים טרם אישור תוכניות, והקמת קרן לאומית ייעודית לניהול ולחלוקת העושר התכנוני בראייה מרחבית.

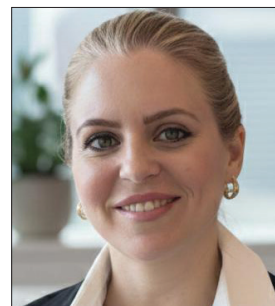
88

התכנון הנו "מכונת הייצור" של הקניין, ולכן הוא בגדר משאב ציבורי אשר חלוקתו מחייבת מתן משקל לעקרונות של צדק חלוקתי כבר בשלבי המקדמיים של הליך התכנון.

ד"ר אור קליין

מילה במשפט: היבטים משפטיים של פרקטיקת ברית המילה (Circumcision)

מנחה: פרופ' אייל גרוס

ד"ר אור קליין היא עורכת דין וחוקרת משפט וחברה. את לימודי הדוקטורט השלימה בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב ובמרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים, בהנחיית פרופ' אייל גרוס. עבודתה עוסקת במפגש שבין מסורת, זכויות אדם ומשפט ליברלי, ובוחנת את האופן שבו המשפט מתמודד עם פרקטיקות תרבותיות מושרשות. במקביל לפעילותה האקדמית היא עוסקת בעריכת דין מזה כשני עשורים. מחקריה הוצגו במסגרות אקדמיות וציבוריות שונות ותרמו לדיונים מקצועיים בכנסת ובמשרד המשפטים.

ברית המילה היא אחת הפרקטיקות התרבותיות והדתיות המושרשות ביותר בחברה הישראלית, אך גם אחת הבודדות שכמעט אינן נתונות לבחינה משפטית ביקורתית. בעוד שבמדינות רבות מתנהל בעשורים האחרונים דיון ציבורי ומשפטי ער בשאלת גבולותיה של הפרקטיקה, בישראל היא נהנית ממעמד חברתי ומשפטי כמעט חסין מביקורת.

המחקר בוחן את מעמדה של ברית המילה דרך פריזמה של זכויות ילדים, אוטונומיה גופנית, משפט ליברלי והגנות תרבותיות. באמצעות ניתוח מקיף של המשפט הישראלי והבינלאומי, לצד בחינה היסטורית, חברתית ורפואית, הוא מבקש לברר כיצד פרקטיקה הכרוכה בהתערבות בלתי הפיכה בגופו של קטין ממשיכה לזכות בלגיטימציה רחבה ובחסינות נורמטיבית.

טענתה המרכזית של העבודה היא כי ברית המילה חושפת פער עמוק בין עקרונות היסוד של המשפט הליברלי לבין יישומם בפועל. המחקר מראה כי מנגנונים של זהות קולקטיבית, הגמוניה תרבותית והטיות מוסדיות מעצבים את האופן שבו המשפט מתייחס לפרקטיקה ומונעים דיון ביקורתי ביחס אליה. בכך תורמת העבודה להבנת מגבלותיו של המשפט בהתמודדות עם מסורות מושרשות, ומציעה מסגרת רחבה לבחינת היחסים בין זכויות אדם, תרבות וכוח בחברה דמוקרטית.

"Do not fear to be eccentric in opinion, for every opinion now accepted was once eccentric."
Bertrand Russell, Sceptical Essays. (1928)

ד"ר עדי זיסמן

הסקה מראיות סטטיסטיות במקרים עקרוניים: ניתוח תיאורטי ואמפירי

מנחות: פרופ' טליה פישר ופרופ' נירה ליברמן

עבודת הדוקטורט של עדי מתמקדת באופן בו בני-אדם תופשים ומפרשים ראיות סטטיסטיות בשאלות משפטיות עקרוניות, ובו היא פיתחה דיון דוקטרינרי ואמפירי באמצעות סדרת ניסויים כמותיים.

הדיון בספרות בראיות הסטטיסטיות "גרידא" (שכיחות בסיס, Base-rates) נשען בעיקרו על תרחישים היפותטיים. במשך עשורים מהדהדת השאלה האם ראיות base-rates מספיקה בכדי לקבוע האם הנתבע אחראי לנזק? או – האם הנאשם אשם בביצוע העבירה?

קו הטיעון בדוקטורט מציע נקודת מוצא חדשה הבוחנת שאלות משפטיות מהותיות, בהן התובע או הנתבע יכולים להיחשב כחלק מקטגוריית-על או קבוצה גדולה יותר של תובעים/נתבעים עתידיים. שאלות משפטיות אלה הוגדרו כ"מקרים עקרוניים" (Issue-based cases).

מקרים עקרוניים מהווים חלק משמעותי מעבודת מערכת המשפט. ערעור ברשות ופסקי דין תקדימיים הם דוגמאות בולטות, ולהם שלושה מאפיינים ייחודיים עיקריים: מעמד המוסד, פונקציונאליות ההחלטה עם אוריינטציה כלפי העתיד, ומהותיות הנושאים העובדתיים.

בהתאם להשערה זו, במחקר הוצגה סדרת ניסויים כמותיים, ומסקנותיה מצביעות על כך שבסוגיות משפטיות בהם ניתן לראות באחד או שני הצדדים לתיק כתת-קטגוריה של קבוצת-על של תובעים/נתבעים, וכאשר מדובר בסוגיה בעלת חשיבות ציבורית מהותית, מקבל ההחלטה ייטה יותר להסתמך על ראיות סטטיסטיות. בעקבות מסקנות הניסויים הוצגו מספר תובנות למחקר המשך, והשלכות פרקטיות.

בוגרת תואר ראשון במשפטים ופסיכולוגיה מאוניברסיטת חיפה. לאחר שעסקה כעורכת-דין במשפט מסחרי תרגלה בקורסי חובה ובחירה, סיימה תואר שני מחקרי בהצטיינות. עבודת התזה בנושא "בחירה בינארית אל מול שיפוט בין שלוש אלטרנטיבות", נכתבה תחת הנחייתם של פרופ' טליה פישר ופרופ' יובל פלדמן (אוניברסיטת בר-אילן).

עבודת הדוקטורט "הסקה מראיות סטטיסטיות במקרים עקרוניים: ניתוח תיאורטי ואמפירי" נכתבה תחת הנחיית של פרופ' טליה פישר ופרופ' נירה ליברמן (מהחוג לפסיכולוגיה).

מייסדת וחברת ועד עמותת "לוחמי האש" – פיתוח מחקר ותרופה לתסמונת היקשי" (ע.ר.), תסמונת גנטית נדירה ממנה נפטרו בנותיה הבכורה – שהם, והשנייה – שקד בשנים 2024 ו-2025. לעדי בנוסף בת – איילה, ובן – דורי – בריאים. היא ממשיכה לקדם את חקר המחלה באמצעות העמותה שהקימה עם בעלה, שלומי.

"People are psychologically oriented toward the future more than the past. This future orientation is highly functional, because future events can typically be acted on, whereas past events cannot."

Eugene M. Caruso, Leaf Van Boven, Mark Chin, & Andrew Ward, *The Temporal Doppler Effect: When the Future Feels Closer Than the Past*, 24(4) PSYCHOLOGICAL SCIENCE 530, 534, (2013).

ד"ר חנה בן ישראל עבודה לא חופשית ואסדרתה בפלסטין- ישראל, 1919-1959

מנחה: פרופ' הילה שמיר

ההיסטוריה של העבודה ושל משפט העבודה בישראל נכתבה כמעט באופן בלעדי מתוך מבט על עובדים בשכר בשוק העבודה, ולעיתים קרובות מתוך התמקדות בעבודה המאורגנת ובמשולש הקורפורטיסטי כנקודת הכובד של הניתוח. עבודת הדוקטורט של חני מציעה, לעומת זאת, פרספקטיבה אחרת, המתמקדת בעבודה לא חופשית. טענה מרכזית המפותחת במסגרתה היא כי הישענות על תצורות של עבודה לא חופשית היוותה מרכיב חשוב, בלתי מוכר דיו, בהתפתחותם ההיסטורית של שוק העבודה ושל משפט העבודה – הן בפלסטין-ארץ ישראל המנדטורית והן במדינת ישראל לאחר הקמתה.

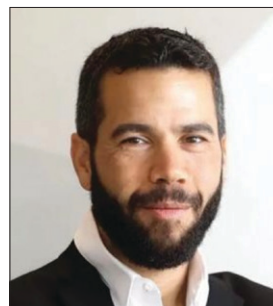
הדוקטורט בוחן תקופה המשתרעת על כארבעה עשורים – מראשית המנדט הבריטי ועד לתום העשור הראשון לאחר הקמת מדינת ישראל. הוא מתחקה אחר צורות שונות של עבודה לא חופשית שהתקיימו לאורך תקופה זו, ומפנה את המבט לשחקנים שונות ברובם מחוץ להיסטוריוגרפיה המקובלת של העבודה: ילדים, אסירים, קהילות כפריות, שבויי מלחמה ואזרחים הכפופים לממשל צבאי. באמצעות בחינתם של שחקנים אלה ושל מנגנוני השליטה והכפייה שהופעלו עליהם, מציע הדוקטורט קריאה מחודשת בהיסטוריה הסוציו-משפטית של העבודה בישראל-פלסטין. הוא מראה כי לעבודה לא חופשית נודעה חשיבות פורמטיבית בעיצוב שוק העבודה וכי הותירה חותם מתמשך על יחסי הגומלין בין עבודה לאזרחות בישראל.

חני היא עמיתת פוסט-דוקטורט בבית הספר לסוציולוגיה, פוליטיקה ולימודים בין-לאומיים באוניברסיטת בריסטול. מחקרה נתמך במענק פוסט-דוקטורט בין-לאומי מטעם האקדמיה הבריטית. מחקר הדוקטורט של חני בפקולטה למשפטים נכתב במסגרת קבוצת המחקר Trafflab – גישת עבודה לסחר בבני אדם (ERC). לחני תואר ראשון במשפטים מהאוניברסיטה העברית (2005LLB), ותואר שני במשפטים בהצטיינות מאוניברסיטת קולומביה (LLM, 2008), בה למדה כעמיתת זכויות אדם. לפני לימודי הדוקטורט עבדה חני במשך קרוב לעשור כעורכת דין בעמותת קו לעובד.

"The past is never dead. It's not even past."
William Faulkner, Requiem for a Nun (1951)

ד"ר אודי נוימן ההיסטוריה של עורכי דין ממשלתיים בישראל

מנחים: פרופ' נטע זיו ופרופ' אסף לחובסקי

ד"ר אודי נוימן הוא עמית בתר-דוקטורט באוניברסיטת חיפה תחת הנחייתו של פרופ' יאיר שגיא. את התואר ראשון במשפטים סיים בהצטיינות באוניברסיטת בר אילן. התואר השני שלו, אף הוא בהצטיינות, נעשה במרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים באוניברסיטת תל אביב. במרכז עבודת התזה שלו, שנכתבה תחת הנחייתו של פרופ' תמי קריכלי-כץ, ניצב מחקר אמפירי שבוחן כיצד סדר הדעות בפסק הדין משפיע על נמעניו. מחקריו משלבים מתודולוגיות מגוונות: מחקר היסטורי, מחקר כמותני ומחקר איכותני. לצד מאמריו שיצאו בכתבי עת מובילים, הוא כתב ספר שירה ("כיצד משילים"; הוצאת עיתון 77, 2024), וספר פרוזה ("מתנה וצללקת"; הוצאת עם עובד, 2025).

החל מיום הקמתה של מדינת ישראל, עורכי דין ממשלתיים מהווים חלק מרכזי מהדמוקרטיה הישראלית. ואולם, על אף החשיבות של עורכי דין ממשלתיים לבנייתה ועיצובה של מדינת ישראל, טרם נעשה מחקר מקיף שמתמקד בהיסטוריה של קבוצת עורכי דין זו, ובפרט לא בדגש על עצמאותם המקצועית, מאפיין מהותי הן בהגדרת התפקיד של עורכי דין ועורכי דין ממשלתיים בפרט, והן לצורך בניין האומה והחברה בישראל.

עבודת הדוקטורט שלי ביקשה להשלים חסר זה. היא עוסקת בהיסטוריה של עורכי דין ממשלתיים בישראל, תוך התמקדות בשנים 1948-1968, תקופה מכוננת בבנייה ובעיצובה של המדינה. היא מנסה להבין את מהות התפקיד של עורך הדין הממשלתי, ובפרט את מהות התפקיד בהקשר הישראלי והתקופתי של שנות החמישים ושנות הששים. היא בוחנת שלוש קבוצות של עורכי דין ממשלתיים: יועצים משפטיים למשרדי הממשלה, תובעים פליליים, ומחלקה החקיקה במשרד המשפטים. היא מנסה להבין עד כמה נהנו עורכי דין אלו מעצמאות במסגרת תפקידם, וכיצד עצמאות עורכי הדין הממשלתיים קשורה למהות התפקיד שלהם.

על בסיס הממצאים ההיסטוריים והספרות המקצועית, המחקר שלי טוען מספר טענות שחלקן רלוונטיות לסוגים השונים של עורכי הדין שנבחנו בעבודה וחלקן לכלל עורכי הדין הממשלתיים. הטענה המרכזית שלי היא כי השוני בין עורכי הדין הממשלתיים משפיע על מידת העצמאות שלהם והאופן שבו עצמאות זו באה לידי ביטוי בעבודתם.

"היועץ המשפטי של משרד הפנים, תפקידו מרובים ורבגוניים, אפשר לומר עליו
כי 'ידו בכל ויד כל בו'".

מאיר סילברסטון, היועץ המשפטי של משרד הפנים בין השנים 1952 ו-1960

עמיתות ועמיתי מיתר **תואר שלישי**

מאי הר שי אתגרים אסדרתיים של העברת טכנולוגיות צבאיות בעידן הבינה המלאכותית

מנחים: פרופ' ניבה אלקין-קורן ופרופ' אסף חמדני

עו"ד מאי הר-שי, היא דוקטורנטית בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב. היא בוגרת תואר ראשון כפול במשפטים ובלימודי מזרח אסיה, ובעלת תואר שני מחקרי במשפטים (בהצטיינות) מאוניברסיטת חיפה. בנוסף, הייתה חוקרת אורחת בפקולטה למשפטים באוניברסיטת Texas A&M (פורט-וורת', טקסס). מאי מרצה בקורס כתיבה משפטית ומשמשת עמיתת מחקר במרכז שמגר למשפט דיגיטלי וחדשנות. למאי ניסיון עשיר הן במגזר הפרטי והן במגזר הציבורי בתחומי המשפט והטכנולוגיה. תחומי המחקר של מאי כוללים ממשקי ממשלה ומגזר פרטי, דיני העברת טכנולוגיות, רגולציה של בינה מלאכותית, בדגש על שימושים ביטחוניים.

מחקרה של מאי בוחן כיצד יש להתאים את הדינים החלים על העברת טכנולוגיה צבאית לאתגרים שמעוררת הבינה המלאכותית. המסגרות המשפטיות הקיימות, ובהן פיקוח על יצוא ביטחוני, דיני קניין רוחני, צווי סודיות וכללי רכש ביטחוני, עוצבו סביב הנחות יסוד של הבחנה בין שימוש אזרחי לשימוש צבאי, קיומו של מועד מובחן שבו מתרחשת "העברה" של טכנולוגיה, ושליטה מדינית ביכולות ביטחוניות אסטרטגיות.

הטענה המרכזית העולה במחקר היא שבעידן הבינה המלאכותית הנחות אלו מתערערות. מערכות בינה מלאכותית נשענות על מאגרי מידע, תשתיות ענן, כוח חישוב, מודלים מסחריים ותהליכי למידה מתמשכים, אשר רבים מהם מפותחים ומנוהלים בידי חברות טכנולוגיה פרטיות. כתוצאה מכך, יכולות צבאיות חיוניות נוצרות ומופעלות בתוך אקוסיסטם מסחרי גלובלי ורב-שימושי, המטשטש את הגבול בין אזרחי לצבאי, בין ספק טכנולוגי לשחקן אסטרטגי, ובין העברת טכנולוגיה לתלות תשתיתית מתמשכת.

המחקר ממפה את האתגרים הרגולטוריים הנובעים ממצאות זו, בעיקר בתחומי הסמכות, האחריות, הפיקוח והריבונות, ומציע תשתית לחשיבה מחודשת על דיני העברת טכנולוגיה צבאית בעידן הבינה המלאכותית.

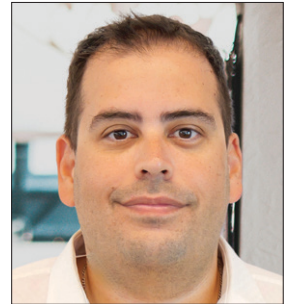
"Is a sovereign power truly sovereign if a private firm can constrain the ability to use what could be a decisive military technology?"

Michael Froman, "The AI Sovereignty Paradox at Home and Abroad", Council on Foreign Relations, February 27, 2026.

Ian Luis Amiel Signori Gorriti

Contracts & International Arbitration: Are AI Tools a Double-Edged Sword? Gap-Filling, Majoritarian Signals, and AI Assistance in International Arbitration.

Supervisors: Prof. Niva Elkin-Koren and Prof. Uri HaCohen

This research examines how contractual gaps, trade usages, and customs are identified and applied in international arbitration and whether-and under what safeguards-AI tools (and in particular transformer-based large language models (LLMs)) can responsibly assist arbitrators in detecting and filling those gaps without compromising core values of arbitration and maintaining the effectiveness of the award.

It will develop a legal taxonomy of contractual gaps and compares gap-filling mechanisms across common law, civil law, and arbitral practice, including implied terms, default rules, and equitable principles. The study also explores “majoritarian signals” as empirical inputs for decision-making and assesses whether AI tools can assist arbitrators in tackling those gaps without undermining core arbitral principles and procedural guarantees under international arbitration law and the New York Convention ensuring that this use of AI respects party autonomy, due process, non-delegation, enforceability, and the integrity of awards.

The central research is meant to answer, to what extent may arbitrators rely on AI-based decision-support tools (LLM, majoritarian signals) without violating due process, exceeding their mandate, or jeopardizing the recognition and enforcement of awards?

Lawyer, mediator, litigator, and arbitrator with over a decade of experience in civil, commercial, and contract law, specializing in dispute resolution, international arbitration and legal technology. Currently a PhD candidate at the Zvi Meitar Center for Advanced Legal Studies, Tel Aviv University, focusing on AI in dispute resolution and international arbitration. Holds an LL.B. (cum laude) from Pontificia Universidad Católica del Perú, an MBA in Digital Transformation from the Universitat Internacional de Valencia (Notable), an LL.M. in International Dispute Resolution from Queen Mary University of London (Merit and Distinction), and an LL.M. in Law and Technology from Tel Aviv University. Combines legal expertise with business leadership, focusing on dispute prevention, contract design, and the intersection of law, technology, and governance.

“How to fill gaps in incomplete contracts is perhaps the most important question in contract law.”

Omri Ben-Shahar. (2009). A Bargaining Power Theory of Default Rules

עמרי לביא

בין הרוב למיעוט במדינה הדמוקרטית: בחינת זכות הרוב לבטא את התרבות השלטת במסגרת המדינה

מנחה: פרופ' ישי בלנק

עמרי לביא הוא תלמיד מחקר לתואר שלישי במרכז צבי מיתר ללימודים מתקדמים, וחוקר במרכז למחקר יישומי של הסיכונים לדמוקרטיה. עמרי בעל תואר שני במשפטים מאוניברסיטת הרווארד, ותואר שני (בהצטיינות) במשפטים באוניברסיטת תל אביב, אותו השלים במסגרת התכנית הבין-תחומית לתלמידים מצטיינים ע"ש עדי לאוטמן. במהלך לימודיו חקר הצדקות למדינת לאום דמוקרטית וליברלית וזכויות המיעוטים שנגזרים מהן. בנוסף, עמרי הועסק כעוזר מחקר ולימד כמורה בפקולטה למדעי הרוח. כמו-כן, לעמרי ניסיון בניהול מוצר והובלת צוותים בסטארט-אפ בתחום הפיננסי בישראל.

המחקר שואף למלא פערים בשיח על לאומיות, רב-תרבותיות וזכויות מיעוטים. נקודת המוצא היא שבסוגיות אלה לא ניתן מענה מספק ליחסים בין קבוצות רוב ומיעוט במדינות דמוקרטיות, במיוחד על רקע עליית מנהיגים ותנועות פופוליסטיות שמנצלים צרכים של שייכות, זהות והכרה, שלא תמיד מקבלים מענה מספק במסגרת הליברלית הקיימת. כיום, גישות רב-תרבותיות מתמקדות בעיקר בהגנה על מיעוטים, ותאוריות המצדיקות לאומיות ליברלית מצדיקות את ביטוייה של תרבות הרוב במסגרת המדינה ללא מענה מספק לאי השוויון שנוצר מכך.

לעומת זאת, שאלת המחקר המרכזית נוגעת לזכות או האפשרות של קבוצת הרוב לבטא, לשמר ולהנציח את התרבות שלה במדינה דמוקרטית וליברלית, והאופן שבו זה משפיע לרעה על המיעוטים במדינה. זאת, בעוד שהיום הנצחה של תרבות הרוב במסגרת המדינה נחשבת מובנת מאליה ולא מקבלת תשומת לב מספיקה. לפיכך, המחקר יבחן דרכים בהן מדינות שונות מבטאות את תרבות הרוב הלאומי או התרבותי במדינה בתחומים מהותיים כגון הגירה, חינוך וחוקי עבודה, וישאל מה מקורותיה של זכות זו, מתי היא מוצדקת, מתי יש להגבילה, וכיצד ניתן לאזן בינה לבין הזכויות והאינטרסים של מיעוטים בחברות דמוקרטיות וליברליות.

"A healthy nation is as unconscious of its nationality as a healthy man of his bones. But if you break a nation's nationality it will think of nothing else but getting it set again."
George Bernard Shaw, John Bull's Other Island 40 (Constable & Co. 1931) (1907).

שניר שוורץ

ההשלכות האקלימיות של פעילות צבאית בראי הדין הבינלאומי

מנחים: ד"ר דורין לוסטיג, פרופ' אלון טל

שניר שוורץ הוא תלמיד מחקר לתואר שלישי במרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב. שניר הוא בוגר תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטת תל אביב; תואר ראשון בלימודים רב תחומיים במדעי הרוח והחברה (בהצטיינות) ותואר שני בתכנית בינלאומית במנהל עסקים וניהול משאבי טבע (בהצטיינות) מאוניברסיטת חיפה. בעברו שימש כעורך משנה בכתב העת "עיוני משפט", השלים התמחות במחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה ושימש כעוזר הוראה בקורס משפט חוקתי ובקורס משפט בינלאומי פומבי באוניברסיטת תל אביב. במקביל, משרת שניר כרס"ן במיל" ומאז השבעה באוקטובר השלים קרוב ל-300 ימי מילואים.

עבודת הדוקטורט של שניר עוסקת בהשלכות האקלימיות של הפעילות הצבאית הגלובלית בראי הדין הבינלאומי. ראשית הצירים של המחקר היא החלטה שהתקבלה במסגרת פרוטוקול קיוטו בשנת 1997, שם נקבע לראשונה כי על מדינות העולם לנטר את פליטות גזי החממה המיוצרות בשטחן, ולצד זאת נקבע, שכלל המדינות תהיינה פטורות מניטור פליטות גזי החממה שמיוצרות כתוצאה מפעילותן הצבאית (להלן: הפטור). הפטור נותר על כנו גם במסגרת החתימה על הסכם פריז בשנת 2015. במלאת קרוב לשלושים שנה למתן הפטור, במהלכן התגברו תדירותן ועוצמתן של מלחמות ברחבי העולם, המחקר מבקש תחילה לאמוד את היקף טביעת הרגל הפחמנית של הפעילות הצבאית הגלובלית. לשם כך פותחו מתודולוגיות חדשניות אשר זכו לתמיכתם של חוקרים מובילים בתחום, המתרגמות פעילות צבאית עבור כל צבא בעולם לטביעת רגל פחמנית מוערכת בשווי ערך פחמן דו חמצני, לרבות הבחנה בין ימי שלום ובין תקופות מלחמה. משממצי החלק הזה מצביעים על היקפים בלתי זניחים, בלשון המעטה, של פליטות גזי חממה שמקורן בפעילות צבאית, אשר כלל לא מנוטרים במסגרת תמונת הפליטות הגלובלית.

חלקו השני של המחקר מתמקד ביחסים שבין המדע למשפט. בחלק זה, מוצג הפטור כמקרה בוחן למצב שבו מוגבלת יכולתם של גופים אפיסטמולוגיים בינלאומיים (במקרה הזה של ה-IPCC ושל ה-UNFCCC, אשר מטרתם לתאר את מצב האקלים הגלובלי באופן המדויק ביותר), לממש את ייעודם ולהגיע לחקר האמת האקלימית – וזאת לא בשל מגבלות מדעיות, אלא כתוצאה מהחלטה משפטית מודעת. בחלקו השלישי והאחרון של המחקר, הנבנה על ממצאי החלקים הקודמים, מובאות טענות נורמטיביות הנשענות על התכליות שבבסיס דיני האקלים הבינלאומיים ודיני המלחמה הבינלאומיים, אשר לטענת המחקר מצדיקות את ביטול הפטור, או לכל הפחות את צמצומו באופן משמעותי.

"The environment is not an abstraction but represents the living space, the quality of life and the very health of human beings, including generations unborn."
Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion, 1996 I.C.J. 226, 29 (July 8).

ליאור אהרוני

נוכחים-נפקדים בהליכים משפטיים: הליכים משפטיים המשפיעים על מי שאינם משתתפים בהם

מנחה: פרופ' אלון קלמנט

מחקרה של ליאור עוסק ב"נוכחים-נפקדים" בהליכים משפטיים. הליכים משפטיים מניחים בדרך כלל כי מי שעניינו נדון בבית המשפט נוכח בהליך, מיוצג בו, או לפחות יודע על קיומו. הנחה זו לא מתקיימת תמיד. המחקר עוסק באותם "נוכחים-נפקדים" – מי שמושפעים מהכרעה בהליך משפטי מבלי שהשתתפו בו. דוגמאות ל"נוכחים-נפקדים" הם חברי קבוצה בתובענה ייצוגית, אנשים שמושפעים מעתירות לבג"ץ ובעלי מניות בתביעה נגזרת. המחקר בוחן כיצד מתמודד הדין הישראלי עם תופעה זו, ומטיל ספק בהנחה שבהיעדר השתתפות אין פגיעה. מחקר זה הוא תיאורטי בעיקרו, ומשלב ניתוח דוקטרינרי-נורמטיבי: הוא בוחן את הדין הקיים, חושף את ההנחות העומדות בבסיסו, ומציע כיווני מענה. הוא מאזן בין מעמדו של הפרט בהליך – זכותו לאוטונומיה, לכבוד ולגישה לבית המשפט, לבין שיקולי יעילות הנוגעים לעלות ההשתתפות ביחס לתועלתה. המחקר מבקש לתרום בשני מישורים: במישור המושגי – פיתוח קטגוריה רוחבית המאפשרת השוואה בין הליכים שונים המשפיעים על "נוכחים-נפקדים" ואיתור הפגיעות שעשויות להיגרם להם בעקבות ההליכים; במישור הנורמטיבי – הצעת כלים משפטיים שיתנו מענה לפגיעות האפשריות.

ליאור אהרוני היא דוקטורנטית במשפטים באוניברסיטת תל אביב החוקרת הליכים ייצוגיים, מנגנונים דיוניים ואת הממשק ביניהם לבין זכויות הפרט בהליכים משפטיים. בעלת תואר ראשון ושני (בהצטיינות) מאוניברסיטת בר-אילן. השלימה עבודה שקולה לתזה באוניברסיטת תל אביב בנושא תובענות ייצוגיות ופיצויים סטטוטוריים. לליאור ניסיון של כעשר שנים כעוזרת משפטית בבית המשפט המחוזי תל-אביב. בעלת ניסיון בהוראה ובהדרכה מקצועית: שימשה כעוזרת הוראה בקורסים בתובענות ייצוגיות בפקולטה למשפטים באוניברסיטת תל אביב, הנחתה ימי עיון והעבירה הרצאות במסגרת מכון עוזמ"ת להכשרת עוזרים משפטיים. ליאור השתתפה בכנסים מקצועיים ופרסמה שני מאמרים בכתבי עת משפטיים בתחומי מחקרה.

88

"המשיבים האמיתיים הם המנהיגות התורנית החרדית וחברי הכנסת החרדיים, נוכחים-נפקדים באולם בית המשפט, שבשלהם "הסער הגדול הזה" (יונה א', י"ב)..."

בג"ץ 1877/14 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת, פס' 4 לחוות דעתו של המשנה לנשיאה, כתוארו דאז, רובינשטיין (12.09.2017).

עמיתות ועמיתי מיתר **תואר שני**

ניצן רחמילביץ

השפעת תיקון 13 לחוק הגנת הפרטיות על התנהגות חברות מסחריות וגופים ציבוריים בישראל

מנחה: פרופ' מיכאל בירנהק

מחקרה של ניצן בוחן כיצד תיקון 13 לחוק הגנת הפרטיות מתורגם מן המשפט הכתוב אל הפרקטיקה הארגונית בפועל. התיקון, שנכנס לתוקף לאחר שנים ארוכות של קיפאון בדיני הפרטיות בישראל, הרחיב את ההגנה על מידע אישי, חיזק את סמכויות האכיפה של הרשות להגנת הפרטיות, ועיגן חובות חדשות ובהן מינוי ממונה הגנת פרטיות בארגונים מסוימים.

המחקר שואל האם תיקון 13 מוביל לשינוי מהותי בהתנהגותן של חברות מסחריות וגופים ציבוריים, או שמא בעיקר מעגן פרקטיקות שכבר אומצו בעקבות רגולציות גלובליות, ובראשן ה-GDPR האירופי. לשם כך, המחקר נשען על גישה אמפירית-איכותנית, ומשלב ראיונות עומק עם יועצים משפטיים וממוני הגנת פרטיות, לצד ניתוח טקסטואלי של השינויים במדיניות הפרטיות בארגונים לאורך זמן והשוואה למערכות דין זרות. המחקר אושר על ידי ועדת האתיקה, והראיונות במסגרתו החלו להתבצע.

המחקר מבקש להאיר את הפער שבין כוונת המחוקק לבין יישום החוק בשטח, ולבחון כיצד רגולציה מקומית וגלובלית מעצבת את עבודת הפרטיות בארגונים בישראל.

ניצן היא תלמידת מחקר לתואר שני במרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים, ועמיתת תוכנית מדעי הרוח והחברה הדיגיטליים (DHSS) במרכז TAD לבינה מלאכותית ומדעי הנתונים באוניברסיטת תל אביב. היא בוגרת תואר ראשון במשפטים ואשכול סייבר מאוניברסיטת תל אביב, מוסמכת כממונת הגנת פרטיות, וחברה בלשכת עורכי הדין. במקביל ללימודיה, ניצן משמשת כמתרגלת בקורסים בתחומי קניין רוחני, בינה מלאכותית, משפט וחברה, וכן כעמיתת מחקר בפקולטה למשפטים. בעבר התמחתה במחלקת הסייבר בפרקליטות המדינה.

"Law is also a social practice. In other words, what the law says matters, but who interprets it, how it's implemented, and the social dynamics in which it is interpreted and implemented matter a whole lot more."
Ari Ezra Waldman, *Industry Unbound: The Inside Story of Privacy, Data, and Corporate Power* 100-101 (2021).

דנה ארביב

מי מייצג את הסביבה? עיון דוקטרינרי, ביקורתי ונורמטיבי במודלים המשפטיים לייצוג הציבור והטבע

מנחה: ד"ר דוד שור

בעידן של משבר אקלים מתמשך ונזקים סביבתיים, המשפט צריך להתמודד עם אתגר ייחודי: כיצד ניתן להבטיח ייצוג הולם של הציבור והטבע בהליכים משפטיים? האם המודלים הקיימים מציעים מענה הולם - לא רק בהגנה על הציבור והטבע, אלא גם כמסגרות ייצוג ראויות מבחינה נורמטיבית ומוסדית? שאלות אלו מעוררות צורך בבחינה מעמיקה של המודלים הקיימים, במטרה לזהות עקרונות לשיפור ייצוג הציבור והטבע. המחקר מציג גיבוש ראשון מסוגו של המודלים המרכזיים בספרות ובמשפט הפוזיטיבי של מדינות שונות וניתוח ביקורתי שלהם. באמצעות ניתוח דוקטרינרי, נורמטיבי ותיאורטי-ביקורתי נסקרים מודלים כגון: הייצוג המדינתי, מרכזיות התביעה הפרטית, זכות עמידה ציבורית רחבה ומודל האפוטרופסות סביבתית, המעניק מעמד משפטי לישויות טבעיות. המחקר מנתח את המודלים באופן ביקורתי תוך התמקדות בפרספקטיבות כמו בעיית הנציג, צדק סביבתי, יעילות כלכלית, שיתוף הציבור ורעיונות דמוקרטיים ופילוסופיים בדבר תפקיד המדינה. מסקנת המחקר היא כי אף שאין מודל אחיד המתאים לכל מדינה, ניתן לזהות עקרונות מנחים המספקים איזון בין יעילות משפטית, הגנה על הטבע ושימור עקרונות דמוקרטיים. המחקר מציע מסגרת רעיונית גמישה לאתגרים סביבתיים, וחושף את הקשר בין ייצוג סביבתי לשאלות דמוקרטיות, כמו שיתוף הציבור והשפעתו על אמון הציבור במערכת.

דנה היא תלמידת מחקר לתואר שני במסלול תזה במרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים באוניברסיטת תל-אביב. היא מחזיקה בתואר ראשון במשפטים בהצטיינות מאוניברסיטת בר-אילן, ובמהלך לימודיה נבחרה להתמחות סתיו בבית משפט בניו יורק. בהמשך דרכה שימשה כעוזרת מחקר. במסגרת מחקר התזה שלה, העוסק במודלים משפטיים לייצוג הציבור והטבע, זכתה דנה במלגת מחקר ושימשה כעמיתת מחקר אורחת באוניברסיטת גתה בפרנקפורט (תוכנית GREP). כמו כן, נבחרה להציג פוסטר על מחקרה בוועידה השנתית ה-54 למדע וסביבה בישראל. בעברה, התמחתה במחלקה לאכיפה אזרחית בפרקליטות המדינה וכן עבדה כעוזרת דין במשרד עורכי דין.

"The environment is not a collection of isolated resources, but a shared public trust.
Managing it requires a legal system that can hear all its voices."

Self-citation

תודות

תודתנו למייסדים, התורמים והמיטיבים של מרכז צבי מיתר ללימודי משפט מתקדמים:

תורמים מייסדים

קרן משפחת צבי ועפרה מיתר
עו"ד צבי מיתר
קרן דה-לאון, על ידי עו"ד מאיר לינזן, נאמן
פרנסיס ומארי-פרנס מינקוף, שוויץ
קרן אי.די.בי למען הקהילה

מיטיבים

מר מיכאל בירון-צגלה
קרן פרסול
גולדפרב גרוס זליגמן ושות'
הרצוג פוקס נאמן
מיתר עורכי דין
ש. פרידמן, אברמזון ושות'
שמעונוב ושות'

הוועד המנהל

פרופ' ישי בלנק - דקאן הפקולטה ומנהל המרכז
ד"ר נטלי דודזון - סגנית הדקאן
פרופ' אריאל פורת - נשיא אוניברסיטת תל אביב
פרופ' נגה קרונפלד-שור - רקטורית אוניברסיטת תל אביב
פרופ' רועי קרייטנר - יו"ר הוועדה לתלמידי מחקר
גב' דפנה מיתר נחמד - קרן משפחת צבי ועפרה מיתר
מר אביעד מיתר - קרן משפחת צבי ועפרה מיתר
עו"ד מאיר לינון - השותף המנהל, משרד הרצוג, פוקס נאמן

הנהלה אקדמית

פרופ' ישי בלנק - דקאן הפקולטה ומנהל המרכז
ד"ר נטלי דודזון - סגנית הדקאן
פרופ' רועי קרייטנר - יו"ר הוועדה לתלמידי מחקר
פרופ' נילי כהן - נשיאת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים לשעבר ורקטורית אונ' תל אביב לשעבר
פרופ' מנחם מאוטנר - דקאן לשעבר

מנהלת המרכז

גב' לבנת אשכנזי - רכזת מנהל בכירה
גב' איילת אבריאל - רכזת תארים מתקדמים לשעבר
גב' אפרת אביאל - רכזת תארים מתקדמים